

**2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasini
“Inson qadrini ulug‘lash va faol mahalla yili”da
amalga oshirishga oid Davlat dasturida belgilangan chora-tadbirlar ijrosi to‘g‘risida
TAHLILY MA‘LUMOT**

01.04.2022y.

**III. MILLIY IQTISODIYOTNI JADAL RIVOJLANTIRISH
VA YUQORI O‘SISH SUR‘ATLARINI TA‘MINLASH**

Dasturning 22-maqсадida: **Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta‘minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 barobar oshirish belgilangan.**

Mis sanoati klasterini tashkil etish orqali mis va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini 2 barobar ko‘paytirish hamda 8 mlrd. AQSH dollarlik mahsulot ishlab chiqarish rejalashtirilgan.

1. **“Xomashyodan tayyor mahsulotgacha”** bo‘lgan ko‘p pog‘onali qo‘shilgan qiymat zanjirlarini yaratishga qaratilgan **Mis sanoati klasterini rivojlantirish konsepsiyasi** xorijiy konsultantlar bilan birgalikda ishlab chiqiladi.

Bunda:

- **2022-2026 yillarda** mis xom ashyosidan yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishning to‘liq sikli va texnologik zanjirini yaratish bo‘yicha **“Yo‘l xaritasi”**ni ishlab chiqishni;
- mis va nodir metallar asosida yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqarish zanjirini yaratish bo‘yicha **2022-2026 yillarga** mo‘ljallangan istiqbolli loyihalar **manzilli dasturini** qabul qilishni;
- mis sanoati klasteri ishtirokchilari uchun **muhandislik-kommunikatsiya** va **yo‘l-transport infratuzilmasini** yaratish nazarda tutilgan.

Hozirgi kunda “HATCH” konsalting kompaniyasi (Kanada) tomonidan bajaraladigan ish hajmi jumladan, Mis sanoati klasterini rivojlantirish konsepsiyasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan “HATCH” (Kanada) kompaniyasi konsepsiya ishlab chiqish bo‘yicha shartnoma imzolashga rozilik olindi va 2022 yil 21 fevral kuni Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi tomonidan “HATCH” (Kanada) kompaniyasiga imzolanish uchun yuborildi. “HATCH” (Kanada) kompaniyasi tomonidan kuni 3 (uch) tomonlama shartnoma imzolandi (2022 yil 15 mart 01/2022-son shartnoma).

Hozirgi kunda shartnomada keltirilgan ish hajmini bajarish bo‘yicha amaliy ishlar boshlab yuborildi.

2. 2022-2026 yillarda kon-metallurgiya mashinalari, texnikalari va uskunalarining yangi turlarini ishlab chiqarishni rivojlantirish dasturini ishlab chiqiladi.

Bunda, “Navoiy KMK” AJ va “Olmaliq KMK” AJ mashinasozlik zavodlari negizida kon-metallurgiya mashinalari, texnikalari va uskunalarini ishlab chiqarishni joriy etish va mahsulot turlarini kengaytirish, mahalliyashtirish darajasini oshirish hamda ular uchun zarur jihozlar va butlovchi qismlarni ishlab chiqarishni tashkil etish bo‘yicha loyihalarni amalga oshirish nazarda tutilgan.

Shuningdek, “HATCH” konsalting kompaniyasi (Kanada) tomonidan bajaraladigan ish hajmi jumladan, kon-metallurgiya mashinalari, texnikalari va uskunalarning yangi turlarini ishlab chiqarishni rivojlantirish dasturi “Olmaliq KMK” AJ tomonidan imzolandi. 2022 yil 21 fevral kuni Iqtisodiy taraqqiyot va kambagʻallikni qisqartirish vazirligi tomonidan “HATCH” (Kanada) kompaniyasiga imzolanish uchun yuborildi va 3 (uch) tomonlama shartnoma imzolandi (2022 yil 15 mart 01/2022-son shartnoma).

3. Kon-metallurgiya sanoati sohasida **ekologik talablar** va atrof-muhit **muhofazasi meʼyorlarini** xalqaro standartlar asosida belgilash dasturini ishlab chiqiladi. Bunda: atrof-muhitga chiqariladigan ifloslantiruvchi moddalarni ekologik talablar doirasidan oshmasligini taʼminlash dasturini ishlab chiqishni; kon-metallurgiya sanoati korxonalarida ilgʻor xorij tajribadan kelib chiqib, **ekologik menejment tizimini** joriy etishni nazarda tutilgan.

Vazirlar Mahkamasi qarori loyihasini ishlab chiqish boʻyicha “Olmaliq KMK” AJ tomonidan ishchi guruhga masʼul xodim birlashtirilgan.

2021 yilning 14-18 fevral kunlari ishchi guruh tomonidan “Kon-metallurgiya sanoati sohasida ekologik talablar va atrof-muhit muhofazasi meʼyorlarini xalqaro standartlar asosida belgilash” dasturi loyihasi ishlab chiqildi.

Iqtisodiy taraqqiyot va kambagʻallikni qisqartirish vazirligi tomonidan Vazirlar Mahkamasi qarori loyihasi ishlab chiqildi va “Olmaliq KMK” AJ tomonidan loyiha oʻrganib chiqilib oʻzgartirish kiritish boʻyicha takliflar kiritildi.

Kon-metallurgiya sanoati sohasida ekologik talablar va atrof-muhit muhofazasi meʼyorlarini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish maqsadida 22 ta xorijiy ekologik standartlar (*qoʻllanmalar*) davlat tiliga oʻgirildi va standartlar agentligi tomonidan oʻrnatilgan tartibda roʻyxatdan oʻtgazilib amaliy tadbiq qilinmoqda.

“Olmaliq KMK” AJda ekologik menejment ISO 14001 tizimini joriy etish maqsadida konsultant xizmatlarini joriy etish yuzasidan tanlov elon qilingan.

4. Mis sanoati klasteri uchun kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash, ularning malakasini oshirish hamda sohada **tajriba-konstruktorlik** va **ilmiy izlanishlar** koʻlamini kengaytirish dasturini ishlab chiqiladi.

Bunda:

- mis klasterining kadrlarga boʻlgan ehtiyojidan va zamonaviy kasb yoʻnalishlaridan kelib chiqqan holda **elektrotexnika, elektronika, dastgohsozlik, mashinasozlik, metallurgiya, materialshunoslik, “yashil texnologiyalar”, robototexnika**, yarim oʻtkazgichlar fizikasi boʻyicha yangi taʼlim yoʻnalishlarida kadrlar tayyorlashni kengaytirishni;
- **muhandis, texnik** va boshqa oʻrta boʻgʻin ishchi-xodimlarni tayyorlash boʻyicha **professional taʼlim** oʻquv dasturlarini amaliyot bilan uzviy bogʻliqlikda joriy etishni;
- mis klasteri faoliyatiga bogʻliq ilmiy-tadqiqot ishlari yoʻnalishlari asosida **maqsadli davlat buyurtmasi portfelini** shakllantirish nazarda tutilgan.

Dastur loyihasini ishlab chiqish boʻyicha shakllantirilayotgan ishchi guruhga “Olmaliq KMK” AJ tomonidan masʼul xodimlar nomzodi Davlat geologiya qoʻmitasiga yuborildi.

Geologiya qoʻmitasi tomonidan “Mis sanoati klasteri uchun kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash, ularning malakasini oshirish hamda sohada tajriba-konstruktorlik va ilmiy izlanishlar koʻlamini kengaytirish boʻyicha chora-tadbirlar” Dasturi loyihasi ishlab chiqildi, “Olmaliq KMK” AJ tomonidan taklif va eʼtirozlar yoʻqligi maʼlum qilindi.

Metallurgiya sohasida yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish koʻzda tutilgan:

1. **“Olmaliq KMK” AJ** konlari negizida rangli va qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni kengaytirishning I-bosqichi” (“Yoshlik I konini o‘zlashtirish”) investitsiya loyihasi amalga oshirish orqali:

- quvvati **60 mln tonnaga** teng **3-son mis boyitish fabrikasini** qurish va **2024 yilda** ishga tushiriladi;
- **2025 yilda** yangi metallurgiya obektlarini foydalanishga topshirish evaziga “Olmaliq KMK” AJ ishlab chiqarish hajmini **mis katodi bo‘yicha 300 ming tonnaga** va **oltin bo‘yicha 30,1 tonnaga** yetkaziladi.

Mis va ruhni chuqur qayta ishlash evaziga yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulot turlarini ko‘paytiriladi:

- mis va rux asosida qotishmalardan tasma, folga, sim va h.k. - **10 ming tonna**;
- mis kukuni - **2 ming tonna**.

“Olmaliq KMK” AJ konlari negizida rangli va qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni kengaytirishning yangi konsepsiyasi va investitsiya loyihalarini amalga oshirishning chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori loyihasi ishlab chiqildi hamda 2022 yil 18 mart kuni Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqish va kelishishning yagona elektron tizimiga “project.gov.uz”ga joylashtirildi.

2025 yilda yangi metallurgiya obektlarini foydalanishga topshirish bo‘yicha “Yo‘l xaritasi” ishlab chiqilmoqda.

Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi, Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi va Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki bilan kelishilgan “Olmaliq KMK” AJ 2022-2025 yillarda Angren quvur zavodining rivojlanish dasturi” Vazirlar Mahkamasiga kiritildi.

2. **Noyob metallarni** chuqur qayta ishlash orqali qo‘shilgan qiymatli mahsulot turlarini ko‘paytiriladi:

- molibden o‘ta toza tuzlaridan **150 tonna** metall;
- maxsus qattiq qotishmalar - **18,5 tonna**.

“Nodir metallar va qotishmalar ishlab chiqarish bo‘yicha ilmiy-ishlab chiqarish birlashmasini 2022-2024 yillarda yillarda rivojlantirish va yangi mahsulotlarni o‘zlashtirish” dasturi bo‘yicha takliflar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi tomonidan ma‘qullandi.

2022 yil 22 fevral Dastur doirasida loyihalarni amalga oshirish bo‘yicha batafsil **tarmoq jadvali** ishlab chiqildi va tasdiqlandi. Dasturda ko‘rsatilgan loyihalarni tarmoq jadvallarida ko‘rsatilgan muddatlarda bajarilishi ta‘minlanmoqda. Prezidenti Administratsiyasi topshirig‘iga asosan Germaniyaning “Falk Porsche Technik GmbH” kompaniyasi bilan hamkorlikda umumiy qiymati 19,0 mln. dollarlik 4 ta loyihani to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilgan holda amalga oshirish uchun muzokaralar olib borilmoqda.

24-maqsadda Iqtisodiyotni elektr energiyasi bilan uzluksiz ta‘minlash hamda “Yashil iqtisodiyot” texnologiyalarini barcha sohalarga faol joriy etish, iqtisodiyotning energiya samaradorligini 20 foizga oshirish belgilangan.

Iqtisodiyot tarmoqlarining havoga chiqariladigan zararli gazlar hajmini bir birlik yalpi ichki mahsulot hisobida *20 foizga* qisqartirish ko‘zda tutilgan.

1. Yangi ishga tushirilayotgan ishlab chiqarish korxonasi va tashkilotlarda ifloslantiruvchi manbalarida samaradorligi 99,5 foizdan kam bo'lmagan chang va gaz tozalash o'rnatish tashkil qilinadi.

“Olmaliq KMK” AJ yangi mis boyitish fabrikasi (3-MBF) mis eritish tizimini kengaytirish loyihalarida ishlash samaradorligi 99,5 foizdan kam bo'lmagan chang-gaz tozalash uskunalari tanlash va o'rnatish texnik topshiriqlarda nazarda tutilgan.

2. Xavflilik darajasi yuqori va o'rta bo'lgan metallurgiya, yog'-moy, energetika va qurilish materiallarini ishlab chiqaruvchi **24 ta** yirik korxonalarda samaradorligi **95 foiz**dan kam bo'lmagan **144 ta** chang-gaz tozalash uskunalari o'rnatiladi.

Mis boyitin fabrikasidagi aspiratsiya tizimini to'liq rekonstruktsiya qilish loyihasi “TPNSU” loyihachi tashkilot tomonidan ishlab chiqilgan (DTS-1) 1-maydalash sexining 48 ta aspiratsiya quvurlarini tayyorlab quyilgan texnik uskuna xaridlari amalga oshirilmoqda.

3. Atmosfera havosiga ta'sir xavfi integratsiya qilish yuqori bo'lgan **44 ta** sanoat korxonalarining atmosferani ifloslantiruvchi **50 ta** ustuvor manbalarida avtomatik stantsiyalar, ularga tutash hududlarda **12 ta** statsionar kuzatuv punktlarini o'rnatish va **Yagona geoaxborot ma'lumotlar bazasiga** integratsiya qilinadi.

- Atmosferaga salbiy ta'sir etuvchi asosiy manbalar belgilab olingan;
- Aspiratsiya tizimlarida avtomatlashtirilgan uskunalari o'rnatish dasturi ishlab chiqilgan va Ekologiya qo'mitasiga bilan kelishilgan.

Shu bilan bir qatorda tutash hududlarda statsionar kuzatish punktlari bilan jixozlash borasida besh dona statsionar kuzatish qurilmasini xaridi uchun texnik topshiriq ishlab chiqilgan va xarid yuzasidan kelishuvlar olib borilmoqda.

4. Tabiiy suv havzalariga yoki joy reliefiga oqovalar tashlovchi yirik sanoat korxonalarida **76 ta lokal oqova tozalash inshootlarini** qurish va mavjudlarini modernizatsiya qilish.

Angren kon boshqarmasi “Ko'ch-buloq” konining kimyoviy suv tozalash inshooti loyihasi ishlab chiqilmoqda.

MILLIY MANFAATLARDAN KELIB CHIQQAN HOLDA UMUMBASHARIY MUAMMOLARGA YONDASHISH

Dasturning 79-maqсадida Aholi salomatligi va genofondiga ziyon yetkazadigan mavjud ekologik muammolarni bartaraf etish ko'zda tutilgan.

Atrof muhitga ta'siri xavfi yuqori daraja (I toifa)dagi obektlarning ifloslantiruvchi manbalaridan avtomatik ravishda namunalar olish tizimini tatbiq etish.

“Yangi Angren IES” AJ va “Olmaliq kon-metallurgiya kombinati” AJ Mis eritish zavodining ifloslantiruvchi manbalariga namuna olish va tahlil qilish bo'yicha avtomatik stantsiyalarini tajriba tariqasida o'rnatish. Natijada ifloslantiruvchi manbalar tashlamalari ustidan avtomat nazorat tizimi yaratiladi, inson omilisiz monitoring amalga oshiriladi, qayd etilgan ifloslanish holatlarini o'z vaqtida bartaraf etish choralari ko'riladi.

2022 yil 24 fevraldan 5 martga qadar Davlat ekologiya qo‘mitasi mutahassislari “Olmaliq KMK” AJ Mis eritish zavodiga ustuvor ifloslantiruvchi manbalarida avtomat o‘lchov uskunalari o‘rnatish ishlarini bajarish maqsadida obektlarni o‘rganish uchun tashrifi amalga oshirildi.

Mis eritish zavodiga ustuvor ifloslantiruvchi manbalarida avtomat o‘lchov uskunalari o‘rnatish maqsadida xorijiy kompaniyalarning avtomatik nazoratni amalga oshiruvchi o‘lchov uskunalari xaridi yuzasidan texnik shartlari ko‘rib chiqilmoqda.